

احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی در شخصیت‌های برون‌گرا و درون‌گرا با توجه به نقش انواع حمایت اجتماعی ادراک شده

طاهره الهی^{۱*}، محمد بامدادی سبینی^۲، فاطمه شیرمحمدی^۳

۱. دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران. (نویسنده مسئول)
۲. کارشناس ارشد روانشناسی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
۳. کارشناس ارشد روانشناسی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

چکیده

مقدمه: ویژگی‌های شخصیتی از جمله عوامل موثر در تفاوت‌های فردی اشخاص است که می‌تواند نقش مهمی در جلب حمایت از دیگران و یا احساس تنها بودن آنها ایفا کند. هدف از پژوهش حاضر بررسی احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی در شخصیت‌های برون‌گرا و درون‌گرا با توجه به نقش انواع حمایت اجتماعی ادراک شده بود.

روش: تحقیق حاضر به روش روش علی - مقایسه‌ای بر روی دانشجویان دانشگاه زنجان انجام شد. تعداد ۲۰۰ دانشجوی به صورت هدفمند و با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و با پرسشنامه شخصیتی آیزنک آزمون شدند. ۸۹ نفر انتهای پیوستار درون‌گرایی - برون‌گرایی (۴۵ زن و ۴۴ مرد) انتخاب و پرسشنامه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی را تکمیل کردند.

نتایج: تحلیل داده‌ها از طریق تحلیل واریانس چندمتغیری نشان داد برون‌گرایان حمایت اجتماعی ادراک شده بیشتر و تنهایی اجتماعی - عاطفی کمتری را گزارش کردند. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که تنها در احساس تنهایی عاطفی متغیرهای پیش‌بین دو گروه متفاوت بود. حمایت اجتماعی ادراک شده از اشخاص مهم در برون‌گرایان و حمایت اجتماعی ادراک شده دوستان در درون‌گرایان پیش‌بین‌های معنادار احساس تنهایی عاطفی بودند. در خرده‌مقیاس‌های احساس تنهایی اجتماعی و خانوادگی در هر دو گروه به ترتیب حمایت اجتماعی ادراک شده دوستان و خانواده نقش معناداری داشتند.

بحث و نتیجه‌گیری: ارتباط با خانواده، دوستان و دیگر اشخاص مهم برای احساس سلامت افراد ضروری است و فقدان یا کمبود حمایت‌های اجتماعی، منجر به احساس تنهایی خواهد شد. همه انسان‌ها در شرایط مختلف ممکن است احساس تنهایی را تجربه کنند اما به سبب تفاوت در نوع و میزان تعاملات، شدت و نوع آن در درون‌گرایان و برون‌گرایان متفاوت است. از این رو توصیه می‌شود هم افراد درون‌گرا و هم افراد برون‌گرا روش‌های مناسب برقراری رابطه و جلب حمایت اجتماعی را متناسب با ویژگی‌های شخصیتی‌شان آموزش ببینند تا از احساس تنهایی آن‌ها جلوگیری شود.

کلیدواژه‌ها: حمایت اجتماعی ادراک شده، احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی، درون‌گرایی، برون‌گرایی

*Email: telahi@znu.ac.ir

نشریه علمی

روانشناسی بالینی و شخصیت

دوره ۱۷، شماره ۱، پیاپی ۳۲
بهار و تابستان ۱۳۹۸
صص: ۱۱-۲۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۱۲/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۳/۳۰

مقاله پژوهشی

Journal of

Clinical Psychology & Personality

Vol. 17, No. 1, Serial 32

Spring & Summer
2019

pp.: 11-21

مقدمه

ابعاد شخصیت آفریده‌های اتفاقی فرهنگی نیستند، بلکه ثمره ساخت ژنتیکی و نوروفیزیولوژیکی گونه انسان هستند و بین افرادی که در انتهای یک بعد قرار می‌گیرند (مثلاً درونگرایان) و آنهایی که در انتهای بعد دیگر قرار می‌گیرند (برای مثال برونگرایان) تفاوت‌های نورولوژیکی وجود دارد [۲]. برونگرایان دارای خصوصیاتمانند اجتماعی بودن، دوستان زیاد داشتن، حاضرجوابی، خوش‌بینی، بی‌خیالی، علاقه به شرکت در مجالس، فاقد کنترل احساسات، در جستجوی تنوع و تازگی بودن هستند و درونگراها برعکس دارای ویژگی‌های محتاط، آرام، قابل‌اطمینان و تاحدی بدبین، هیجان‌طلبی کم، پرخاشگری کم و بروز ندادن احساسات خود هستند [۹]. افراد درونگرا در تضاد با افراد برونگرا، لذت کمتر و رنج بیشتری را در روابط بین‌فردی چهره به چهره تجربه می‌کنند [۱۰]. در نتیجه افراد برونگرا روابط عاشقانه رضایت‌بخش‌تری نسبت به افراد درونگرا دارا می‌باشند [۱۱].

موضوع شخصیت و تیپ‌های شخصیتی حقیقتی است واحد که چگونگی سازگاری اختصاصی فرد را با محیط و اجتماع تعیین می‌کند [۱۲]. در واقع می‌توان گفت که تیپها و صفات شخصیت اولین راهنمای تشخیص وضعیت شناختی و عاطفی افراد هستند و بر نقشهای عاطفی- اجتماعی و رفتارهای بین‌فردی یا شغلی و حمایت اجتماعی دریافتی و ادراکی توسط افراد تاثیر می‌گذارد [۱۳].

حمایت اجتماعی^۴ مجموعه‌ای از رفتارهای حمایتی عمومی و اختصاصی است که موجب تعدیل فشارهای روانی وارده بر فرد می‌شود. افراد دارای حمایت اجتماعی بالا در مقابل تنش‌های زندگی سازگاری بهتری از خود نشان می‌دهند [۱۴ و ۱۵]. حمایت اجتماعی به دو صورت دریافت‌شده و ادراک‌شده مطرح می‌شود. در حمایت اجتماعی دریافت‌شده، میزان حمایتی که فرد کسب کرده و در حمایت اجتماعی ادراک‌شده، ارزیابی فرد از در دسترس بودن حمایت‌ها در مواقع ضروری و موردنیاز مدنظر قرار دارد [۱۶]. بر اساس نتایج پژوهش‌ها می‌توان گفت نوع تیپ شخصیتی از جمله درونگرا یا برونگرا بودن می‌تواند در روابط با دیگران و همچنین میزان دریافت و ادراک حمایت اجتماعی توسط افراد دخیل شود به طوری که نتایج تحقیق کوکراویز^۵ و همکاران [۱۷] نشان داد که باوجدان بودن و

یکی از عوامل مهم در بررسی رفتار و روابط آدمی شخصیت اوست که به صورت مجموعه‌ای از ویژگیهای سرشتی و اکتسابی در وی نهادینه شده است. شخصیت ساختار فرضی پیچیده‌ای است که به صورت‌های مختلف تعریف شده است. دامنه تعاریف موجود از شخصیت از مفهوم فرایندهای درونی ارگانیزم تا رفتارهای مشهود ناشی از تعامل افراد در نوسان است [۱]. گرچه همه نظریه‌پردازان شخصیت با یک تعریف واحد از آن موافق نیستند، اما می‌توان گفت که شخصیت عبارت است از الگوی نسبتاً پایدار صفات، گرایش‌ها، یا ویژگی‌هایی که تا اندازه‌ای به رفتار افراد دوام می‌بخشد [۲]. در تعریفی دیگر شخصیت را می‌توان گرایشها و خصوصیات پایداری دانست که تعیین کننده تشابهات و تفاوتها در ویژگی‌های روانشناختی (افکار، عواطف و اعمال) افراد می‌باشد و این ویژگی‌ها در طول زمان تداوم دارند و به راحتی نمی‌توان آنها را تنها پیامد فشارهای اجتماعی و زیستی یک لحظه در نظر گرفت [۳].

یکی از موضوعات مورد توجه در بحث شخصیت توجه به ابعاد آن از جمله تیپ‌های شخصیتی است. در واقع تیپ شخصیتی به طور عمومی یک برچسب برای طبقه‌بندی ویژگی‌های افراد از نظر رفتار می‌باشد. ویژگی‌های شخصیتی^۱ سبکهای فراگیر احساس کردن، رفتار کردن و اندیشیدن هستند [۴]. شناخت این جنبه‌ها تا اندازه‌ای بازده استعدادهای ذهنی را تعیین می‌کند و توصیف رفتار انسان را در موقعیت‌های متغیر زندگی نیز امکان‌پذیر می‌سازد [۵]. در تقسیم‌بندی تیپ‌های شخصیتی، یونگ دو بعد شخصیت افراد را برونگرایی و درونگرایی نامید و معتقد بود که ویژگی‌های افراد از نظر روانی در یکی از این دو بعد می‌گنجد [۶]. آیزنک بعد شخصیتی درونگرایی^۲ / برونگرایی^۳ را براساس انگیختگی مورد توجه قرار می‌دهد و نقش دستگاه شبکه‌ای صعودی را بر برونگرایی و درونگرایی مهم می‌شمارد و معتقد است که استعداد برونگراها در مقایسه با درونگراها برای تحریک‌پذیری بیشتر و سطح انگیختگی آنها پایین‌تر است [۷]. مغز درونگراها نسبت به برونگراها اندیشه‌ها را سریعتر پردازش می‌کند زیرا افراد درونگرا بطور مداوم فکر می‌کنند ولی افراد برونگرا در یک زمان در جهات مختلفی فکر می‌کنند [۸]. آیزنک همچنین معتقد است که

⁴ social support

⁵ Cukrowicz

¹ Personality types

² Introversion

³ Extraversion

مهمانی‌ها و کنترل محیط با مشکل مواجه هستند [۲۴]. شواهد آشکاری نشان می‌دهد که حمایت اجتماعی رابطه منفی با احساس تنهایی دارد و کاهش حمایت اجتماعی به شدت با افزایش احساس تنهایی مرتبط است [۲۵]. اما آنچه در این میان مهم است ویژگی‌های شخصیتی افراد است که آنها را در برقراری ارتباطات اجتماعی و کسب حمایت از اطرافیان توانمند می‌سازد. تیپ شخصیتی برون‌گرا به واسطه نوع تعاملاتش با دیگران در اجتماع ممکن است کمتر احساس تنهایی کند درحالی که تیپ شخصیتی درون‌گرا به دلیل ارتباطات محدود مستعد احساس تنهایی بیشتر می‌باشد. در واقع فقدان تماس رو در رو و جدایی از دیگران نه تنها ممکن است به احساس فاصله اجتماعی در روابط بلکه به احساس تنهایی، به ویژه در جوانان منجر شود [۲۶]. پژوهشها ارتباط مثبت بین احساس تنهایی و روان‌رنجورخویی، اضطراب اجتماعی، ترس از طرد شدن و درون‌گرایی و رابطه معکوس بین احساس تنهایی و برون‌گرایی، ریسک‌پذیری اجتماعی و عزت نفس بالا را نشان می‌دهند [۲۷].

همانطور که ذکر شد بررسی پیشینه پژوهشی نقش ویژگی‌های شخصیتی درون‌گرایی و برون‌گرایی را در احساس تنهایی نشان داده‌اند اما اینکه این ویژگی‌ها چگونه منجر به تجربه کم یا زیاد احساس تنهایی در افراد می‌شود مستلزم بررسی و شناسایی متغیرهای واسطی است که در این رابطه نقش دارند. نمی‌توان انتظار داشت صرف درون‌گرا بودن منجر به احساس تنهایی شود بلکه به نظر می‌رسد درون‌گرایی و برون‌گرایی افراد را مستعد توانمندیهای متفاوتی در برقراری رابطه و در نتیجه کسب حمایت می‌نماید. از سوی دیگر این ویژگی‌ها ادراک افراد را از حمایت‌های اجتماعی موجود نیز تحت تاثیر قرار می‌دهند. از آنجا که صفت درون‌گرایی - برون‌گرایی به صورت پیوستاری توصیف می‌شود که هر کسی درجات مختلفی از آن را دارا است کسب و ادراک حمایت‌های اجتماعی را به طرق مختلف تحت تاثیر قرار داده و به صورت غیرمستقیم بر احساس تنهایی افراد موثر خواهد بود. از اینرو پژوهش حاضر به دنبال بررسی فرضیه‌های زیر بود:

- ۱- برون‌گرایان نسبت به درون‌گرایان از حمایت اجتماعی ادراک شده بیشتری برخوردارند.
- ۲- درون‌گرایان در مقایسه با برون‌گرایان احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی بیشتری را تجربه می‌کنند.
- ۳- نقش انواع حمایت اجتماعی ادراک شده از خانواده، دوستان و اشخاص مهم در پیش‌بینی احساس تنهایی

برون‌گرایی صفات شخصیتی هستند که به طور قابل توجه و معناداری پیش‌بینی‌کننده حمایت اجتماعی ادراک شده در طول زمان می‌باشند. همچنین این صفات ممکن است به تعاملات رضایت‌بخش‌تر و حمایت اجتماعی ادراک شده بیشتر منجر شود. یافته‌های پنتینا و ژانگ^۱ [۱۸] نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی برون‌گرایی و حمایت اجتماعی ادراک شده از جانب دوستان به طور قابل توجهی با ابراز هیجانات مثبت همراه می‌باشد.

ویژگی‌های شخصیتی پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری برای رضایت از زندگی است و بین حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد به طوری که حمایت از جانب دوستان، خانواده و سایر اشخاص پیش‌بینی‌کننده رضایت از زندگی می‌باشد [۱۹].

از موارد دیگری که در بحث تفاوت‌های شخصیتی بین افراد می‌گنجد موضوع احساس تنهایی^۲ می‌باشد. افراد به واسطه نوع شخصیت خود با دیگران ارتباط برقرار کرده یا از آنها دوری می‌کنند و این نزدیک شدن و دور شدن در روابط یکی از عوامل ایجاد احساس تنهایی می‌باشد. مطالعات احساس تنهایی بیانگر آن است که این متغیر در گذشته با مفاهیم دیگری مانند افسردگی، کمرویی، خشم، رفتار خودانزواطلبانه و مانند اینها دسته‌بندی شده بود [۲۰]. سیلگمن در سال ۱۹۸۳ احساس تنهایی را به عنوان مقوله تشخیصی مستقل و متمایز از افسردگی و به عنوان یکی از پدیده‌های روانشناختی که به کمترین میزان شناخته شده است یاد می‌کند [۲۱]. این احساس ناخوشایند در نتیجه کاستی در شبکه روابط اجتماعی فرد به صورت کمی و کیفی و عدم دسترسی به روابط نزدیک و مطلوب با دیگران و خانواده به وجود می‌آید و بیشتر ناشی از این ادراکات است که روابط اجتماعی موجود فرد، برخی از انتظارات او را برآورده نمی‌کنند [۲۲]. حمایت اجتماعی به عنوان یک عامل مهم به کاهش احساس تنهایی کمک می‌کند. طبق نتایج تحقیقات، حمایت اجتماعی و ارتباطات بین‌فردی پیش‌بینی‌کننده احساس تنهایی می‌باشند [۲۳]. افرادی که احساس تنهایی را تجربه می‌کنند، به دلیل اینکه با انتظارات و پیش‌بینی‌های منفی وارد مسیر گفت و شنود می‌شوند و همچنین به دلیل فقدان مهارت‌های اجتماعی لازم، در برقراری و تداوم روابط دوستانه نزدیک شکست می‌خورند. همچنین این افراد در برقراری روابط دوستانه، انجام دادن فعالیت‌های اجتماعی، شرکت در گروه‌ها، لذت بردن از

¹ Pentina & Zhang

² Feeling lonely

اجتماعی - عاطفی افراد برون‌نگرا و درون‌نگرا متفاوت است.

بدست آمد.

روش

نوع پژوهش

پژوهش حاضر توصیفی از نوع علی-مقایسه‌ای می‌باشد. این طرح تحقیق زمانی استفاده می‌شود که به دلیل خصیصه‌ای بودن متغیر مستقل امکان دستکاری آن وجود نداشته باشد و یا غیراخلاقی باشد و محقق بخواهد با مطالعه متغیرهای وابسته به نقش متغیر مستقل پی ببرد.

آزمودنی

الف) جامعه آماری: جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه زنجان در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ بودند.

ب) نمونه پژوهش: نمونه پژوهش حاضر در دو مرحله انتخاب شدند. در مرحله اول ۲۰۰ نفر از دانشجویان شاغل به تحصیل در مقطع کارشناسی به صورت هدفمند و با روش نمونه‌گیری در دسترس (۵۳٪ زن و ۴۷٪ مرد با میانگین سنی ۲۱ سال) انتخاب و به آزمون شخصیتی آیزنک پاسخ دادند. در مرحله دوم نمونه‌گیری، افراد دارای نمرات انتهایی پیوستار درون‌گرایی - برون‌گرایی از نمونه مرحله اول که به پرسشنامه شخصیتی آیزنک پاسخ داده بودند انتخاب شدند (۴۵ نفر برون‌گرا و ۴۴ نفر درون‌گرا: ۵۲/۸٪ زن و ۴۷/۲٪ مرد).

ابزارهای پژوهش

۱) آزمون شخصیت آیزنک^۱ - فرم بزرگسالان: توسط آیزنک برای سنجش برخی جنبه‌های شخصیت ساخته شد. آزمون دارای ۹۰ سوال است که تعداد ۲۱ سوال به بعد درون‌گرایی-برون‌گرایی اختصاص دارد. برای هر یک از مواد پرسشنامه دو گزینه بلی و خیر وجود دارد که در برخی گزینه‌ها پاسخ بلی نمره ۱ و پاسخ خیر نمره صفر می‌گیرد و در برخی گزینه‌ها به صورت معکوس عمل می‌شود. آیزنک با روش بازآزمایی ضریب اعتبار درونی بعد برون‌گرایی-درون‌گرایی پرسشنامه را برای مردان و زنان به ترتیب ۰/۸۳ و ۰/۸۹ گزارش کرد [۲۸]. کویانی، پورناصح و موسوی [۲۹] نیز اعتبار مقیاس برون‌گرایی - درون‌گرایی پرسشنامه را در ایران ۰/۷۹ گزارش کردند. در پژوهش حاضر از بعد درون‌گرایی و برون‌گرایی این پرسشنامه استفاده شد و اعتبار آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲

۲) مقیاس حمایت اجتماعی ادراک‌شده: ساخته

زیمت، داهلم^۲، زیمت و فارلی مشتعل بر ۱۲ گویه و ۳ خرده‌مقیاس است که بر اساس نمره‌گذاری طیف لیکرت ۷ درجه‌ای از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق نمره‌گذاری می‌گردد. خرده‌مقیاس خانواده شامل سوالات (۳،۴،۸،۱۱)، دوستان شامل سوالات (۶،۷،۹،۱۲) و اشخاص مهم شامل سوالات (۱،۲،۵،۱۰) است. نمره کل مقیاس از جمع نمرات سوالات بدست می‌آید. کسب نمره بالا نشان‌دهنده ادراک بالای حمایت اجتماعی است. شکری و همکاران [۳۰] میزان ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه را ۰/۸۹ و هریک از خرده‌مقیاس‌های خانواده، دوستان و افراد مهم را به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۹۱ و ۰/۸۹. گزارش نمودند. در پژوهش حاضر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ اعتبار کل مقیاس ۰/۸۹ و خرده‌مقیاس‌های خانواده ۰/۸۵، دوستان ۰/۷۰ و اشخاص مهم ۰/۸۴ به دست آمد.

۳) مقیاس احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی فرم

بزرگسالان: توسط دی توماسو، برن و بست^۳ تهیه شده است. ابزاری چندبعدی است که احساس تنهایی را در سه مولفه عاطفی، خانوادگی و اجتماعی ارزیابی می‌کند و شامل ۱۵ گویه است که هریک در مقیاس ۵ درجه‌ای طیف لیکرت از کاملاً مخالف تا کاملاً موافق قرار دارد. مولفان این مقیاس ضریب آلفای کرونباخ را بین ۰/۸۷ تا ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند که حاکی از همسانی درونی بالای مقیاس است.

در ایران پایایی و روایی این مقیاس در پژوهش جوکار و سلیمی [۳۱] بررسی شد و ضریب آلفای کرونباخ برای سه مولفه احساس تنهایی عاطفی، خانوادگی و اجتماعی به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۴ و ۰/۷۸ به دست آمد. اعتبار کل این مقیاس در پژوهش حاضر با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۷ و برای هریک از خرده‌مقیاس‌های تنهایی عاطفی ۰/۹۲، تنهایی اجتماعی ۰/۸۶ و تنهایی خانوادگی ۰/۸۴ به دست آمد. لازم به ذکر است که نمره بالای این مقیاس نشان‌دهنده میزان پایین احساس تنهایی می‌باشد و برعکس نمره پایین، نشانگر میزان بالای تجربه احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی می‌باشد.

² Zimet, Dahlem & Farley

³ Best

¹ Eysenck personality Questionnaire

شیوه انجام پژوهش

پژوهشگران ابتدا در کلاسهای کارشناسی دانشکده‌های مختلف دانشگاه زنجان حاضر شده و از دانشجویان درخواست می‌کردند به پرسشنامه شخصیتی آیزنک پاسخ دهند. کلاسها به صورت تصادفی انتخاب می‌شدند و به دانشجویان توضیح داده می‌شد که پژوهش دومرحله‌ای است و برای امکان برقراری ارتباط با آنها برای مرحله دوم، شماره تماس خود را بر روی برگه‌ها یادداشت کنند. بعد از نمره- گذاری و تحلیل پرسشنامه، افراد دارای نمرات انتهایی در پیوستار درونگرایی- برونگرایی شناسایی شدند و برای مرحله دوم پژوهش با آنها هماهنگی لازم صورت می‌گرفت. سپس پرسشنامه‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده زیمت و همکاران و مقیاس احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی یزرگسالان به صورت حضوری در اختیار آنها قرار می‌گرفت.

تا پاسخ دهند. رضایت آزمودنیها برای شرکت در تحقیق به صورت مکتوب اخذ شد و داده‌ها با نهایت رازداری و به صورت گروهی تحلیل شدند.

شیوه تحلیل داده‌ها

داده‌ها با استفاده از روشهای آماری توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و روشهای آماری استنباطی (تحلیل واریانس چندمتغیری و تحلیل رگرسیون چندگانه) در نرم‌افزار اسپاس ۱۹ تحلیل شدند.

نتایج

نتایج جدول ۱ میانگین و انحراف استاندارد مربوط به حمایت اجتماعی و احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی را در میان درونگرایان و برونگرایان نشان می‌دهد.

جدول ۱. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش در میان درونگرایان و برونگرایان

متغیر	درونگرایان		برونگرایان	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
حمایت اجتماعی ادراک‌شده کل	۵۷/۵	۱۳/۷	۶۵/۷	۱۱/۱
حمایت خانواده	۲۱/۳	۴/۸	۲۳/۵	۴/۱
حمایت دوستان	۱۶/۶	۵/۵	۱۹/۷	۴/۷
حمایت اشخاص مهم	۱۹/۶	۶/۴	۲۲/۴	۴/۹
احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی کل	۴۶/۷	۱۰/۰۹	۵۲/۵	۸/۴
احساس تنهایی خانوادگی	۱۹/۷	۴/۲	۲۰/۷	۳/۴
احساس تنهایی عاطفی	۱۱/۰۸	۴/۲	۱۲/۹	۵/۲
احساس تنهایی اجتماعی	۱۵/۸	۴/۵	۱۸/۸	۳/۴

مقیاس‌های آن در میان درونگرایان و برونگرایان وجود دارد. بر طبق اطلاعات جدول ۱ میانگین نمرات برونگرایان در حمایت اجتماعی ادراک شده کل و هر سه خرده‌مقیاس آن از درونگرایان بالاتر است. مقایسه میانگین نمرات هر گروه در خرده‌مقیاس‌ها نیز نشان می‌دهد که میانگین نمره حمایت اجتماعی ادراک‌شده از جانب خانواده در هر دو گروه بالاتر از دو خرده‌مقیاس دیگر است. مقایسه نمرات دو گروه درونگرا و برونگرا در احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی کل و خرده‌مقیاس‌های آن نشان‌دهنده تفاوت معنادار دو گروه در احساس تنهایی کل و خرده‌مقیاس‌های احساس تنهایی خانوادگی و اجتماعی ($p \leq 0/05$) بود. میانگین نمرات (جدول ۱) افراد برونگرا در این متغیر و خرده‌مقیاس‌های آن بالاتر از افراد درونگرا بود. از آنجا که نمره بالا در این مقیاس نشان دهنده تنهایی کمتر است باید گفت گزارش تنهایی اجتماعی-عاطفی در برونگرایان کمتر از درونگرایان است. نگاهی به میانگین نمرات دوگروه در خرده‌مقیاس‌های احساس تنهایی نشان می‌دهد که هر دو گروه در بعد

برای مقایسه حمایت اجتماعی و احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی درونگرایان و برونگرایان از تحلیل واریانس چند متغیری^۱ استفاده شد. عدم معنی‌داری آزمونهای لوین و باکس از برقراری مفروضه‌های همگونی واریانس و همگونی ماتریس واریانس-کوواریانس حمایت کردند. از شاخص لامبدای ویلکز برای بررسی تاثیر برونگرایی و درونگرایی بر ترکیب حمایت اجتماعی و احساس تنهایی اجتماعی عاطفی استفاده گردید، مقدار این شاخص (به عنوان ضریب عدم تعیین) $0/894$ بدست آمد که در سطح خطای کمتر از $0/1$ با ضریب اتای سهمی $0/106$ معنی دار می باشد. نتایج آزمون تفاوت‌های بین گروهی در جدول ۲ گزارش شده است. همانگونه که اطلاعات جدول ۲ نشان می‌دهد، نتایج حاکی از آن است که در سطح ($p \leq 0/05$) تفاوت معناداری بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده کل ($F = 9/54$) و خرده

^۱ MANOVA

احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی داراست. برای بررسی نقش انواع حمایت اجتماعی ادراک‌شده در احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی، تحلیل رگرسیون‌های چندگانه جداگانه‌ای برای هرکدام از تیپ‌های شخصیتی برونگرا و درونگرا انجام شد که نتایج آنها در جدول ۳ ارائه شده است.

احساس تنهایی عاطفی شکایت بیشتری نسبت به دو بعد دیگر احساس تنهایی داشتند. همچنین از میان خرده‌مقیاس‌های احساس تنهایی دو مولفه احساس تنهایی اجتماعی و احساس تنهایی خانوادگی در میان درونگرایان و برونگرایان تفاوت معناداری دارد که احساس تنهایی اجتماعی با میانگین ۱۵/۸ در میان درونگرایان و ۱۸/۸ بین برونگرایان میانگین بیشتری را نسبت به سایر مولفه‌های

جدول ۲. نتایج مقایسه چندمتغیری حمایت اجتماعی و احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی درونگرایان و برونگرایان

متغیر	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری	ضریب اتا
حمایت اجتماعی ادراک شده کل	۱۵۰/۱۹	۹/۵۴	۰/۰۰۳	۰/۰۹۹
حمایت خانواده	۱۰۶/۵	۵/۱	۰/۰۲۶	۰/۰۵۶
حمایت دوستان	۲۲۰/۸	۸/۱	۰/۰۰۵	۰/۰۸۶
حمایت اشخاص مهم	۱۸۴/۱	۵/۵	۰/۰۲۱	۰/۰۶۰
احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی کل	۷۳۹/۹	۸/۵۵	۰/۰۰۴	۰/۰۸۹
احساس تنهایی خانوادگی	۲۲/۰۲	۱/۴	۰/۰۲۲	۰/۰۱۷
احساس تنهایی عاطفی	۷۵/۵	۳/۲	۰/۰۷۳	۰/۰۳۶
احساس تنهایی اجتماعی	۱۹۰/۸	۱۱/۸	۰/۰۰۱	۰/۱۱

جدول ۳. نقش انواع حمایت اجتماعی ادراک شده در احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی به تفکیک برونگرایان و درونگرایان

گروه	متغیر ملاک	متغیر پیش بین	R ²	F	B	Std.Error	Beta	T	p
برونگرایان	تنهایی اجتماعی-عاطفی کل	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۵۶	۱۶/۹۸	۰/۷۹۷	۰/۳۷۶	۰/۳۹۵	۲/۸۹	۰/۰۰۶
		حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۱۹۱	۰/۳۰۶	۰/۱۰۸	۰/۹۲۶	۰/۳۶
		حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۶۳۹	۰/۲۳۹	۰/۳۷۸	۲/۷۹	۰/۰۰۸
	تنهایی عاطفی	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۱۸۷	۴/۲۹	۰/۱۲۱	۰/۲۳۶	۰/۰۹۶	۰/۵۳۵	۰/۵۹۶
		حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۰۳۷	۰/۱۶۹	۰/۰۳۳	۰/۲۱۶	۰/۸۳
		حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۴۶۸	۰/۱۸۸	۰/۴۴۲	۲/۴۹	۰/۰۱۷
	تنهایی اجتماعی	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۲۹۶	۵/۶۰	۰/۱۳۹	۰/۱۴۳	۰/۱۶۸	۰/۹۷۳	۰/۳۳۶
		حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۰۵	۰/۱۱۹	۰/۰۷۲	۲/۷۷	۰/۰۰۸
		حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۵۲۷	۰/۱۱۶	۰/۶۴۹	۴/۶۲	۰/۰۰۰
تنهایی خانوادگی	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۵۳۶	۱۵/۳	۰/۵۲۷	۰/۱۱۶	۰/۶۴۹	۴/۶۲	۰/۰۰۰	
	حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۰۷	۰/۸۷	۰/۰۹۶	۰/۸۰۲	۰/۴۲۷	
	حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۱۲۱	۰/۰۹۶	۰/۱۷۴	۱/۲۵	۰/۲۱۶	
درونگرایان	تنهایی اجتماعی-عاطفی کل	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۶۵۸	۳۳/۴۵	۰/۵۹۳	۰/۲۳۱	۰/۲۸۷	۲/۵۶	۰/۰۱۴
		حمایت ادراک شده از دوستان			۱/۰۲	۰/۱۸۱	۰/۵۶۳	۵/۶۳	۰/۰۰۰
		حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۲۳۸	۰/۱۶۱	۰/۱۵۲	۱/۴۷	۰/۱۴۸
	تنهایی عاطفی	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۲۴	۴/۳	۰/۰۸۱	۰/۱۵۹	۰/۰۹۳	۰/۵۱۱	۰/۶۱۲
		حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۲۵۶	۰/۱۲۵	۰/۳۲۲	۲/۰۵	۰/۰۴۶
		حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۱۱	۰/۱۱۱	۰/۱۶۶	۰/۹۹۶	۰/۳۲۵
	تنهایی اجتماعی	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۷۲۵	۳۶/۱	۰/۱۶۵	۰/۱	۰/۱۸	۱/۶۴	۰/۱۰۷
		حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۷۳۲	۰/۰۷۹	۰/۰۴	۹/۲۹	۰/۰۰۰
		حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۰۵۸	۰/۰۷	۰/۰۸۴	۰/۸۳۵	۰/۴۰۹
تنهایی خانوادگی	حمایت ادراک شده از خانواده	۰/۷۷	۴۵/۶	۰/۶۷۷	۰/۰۸۶	۰/۷۸۸	۷/۸۹	۰/۰۰۰	
	حمایت ادراک شده از دوستان			۰/۰۳۳	۰/۰۶۷	۰/۰۶۷	۰/۴۹۳	۰/۶۲۵	
	حمایت ادراک شده از اشخاص مهم			۰/۰۶۹	۰/۰۶	۰/۰۶	۱/۱۴	۰/۲۵۷	

درون‌گرایان پذیراتر رفتار می‌کنند. همچنین افراد برون‌گرا با مدنظر قرار دادن توانایی‌های خود و شبکه روابط اجتماعی گسترده‌تری که دارند احساس می‌کنند می‌توانند حمایت‌های دوستان و اطرافیان را فراخوانند و در نتیجه از ادراک حمایت اجتماعی بالاتری نیز برخوردارند.

در رابطه با احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی، نتایج تحقیق حاضر همسو با یافته‌های استکلای^۳ [۳۳]، کلی^۴ و همکاران [۳۴]، لباتر و شروت^۵ [۳۵]، گودکانست و نیشیدا^۶ [۳۶]، رحیمی و همکاران [۳۷]، و ذبیحی‌دان [۳۸] نشان داد که درون‌گرایان احساس تنهایی بیشتری را تجربه می‌کنند. در اکثر جوامع افراد برون‌گرا دارای روابط گرم‌تر بوده و از دوستان بیشتری بهره‌مند هستند که می‌توانند احساسات و هیجان‌های خود را با آنها به اشتراک بگذارند در حالی که افراد درون‌گرا بیشتر تمایل به نگاه باطنی، تمرکز بر افکار و احساسات خود و پردازش داخلی دارند و همین امر می‌تواند واکنش متفاوتی را در دیگران برانگیزد. به طور کلی برون‌گرایان دارای خصوصیات اجتماعی بودن، دوستان زیاد داشتن، علاقه به شرکت در مجالس، فاقد کنترل احساسات، در جستجوی تنوع و تازگی بودن هستند و درون‌گراها برعکس دارای ویژگی‌های محتاط، آرام، قابل-اطمینان و تاحدی بدبین، هیجان‌طلبی کم، پرخاشگری کم و بروز ندادن احساسات خود هستند [۱۹]. در واقع جامعه پاداش‌های محیطی بیشتری را برای افراد برون‌گرا فراهم کرده است. ویژگی‌های شخصی، نوع برخورد متفاوت و خاص هر فرهنگ با افراد برون‌گرا و درون‌گرا می‌تواند یکی از دلایل تفاوت در احساس تنهایی آنها باشد. به عبارتی داشتن تیپ شخصیتی متفاوت به خودی خود نمی‌تواند در احساس تنهایی تفاوتی ایجاد کند بلکه رفتار افراد جامعه ممکن است باعث رقم خوردن این تفاوت در برون‌گراها و درون‌گراها شده باشد. به عبارت دیگر برون‌گرایان نیز ممکن است در جریان زندگی خود احساس تنهایی را تا حدودی تجربه کنند اما به نظر می‌رسد به واسطه نوع و میزان ارتباطاتی که با دیگران برقرار می‌کنند در مقایسه با درون‌گرایان این حس را به طور متعادل‌تر و کمتری تجربه نمایند.

از دیگر نتایج به دست آمده در پژوهش حاضر این است که در میان درون‌گرایان حمایت ادراک‌شده از جانب دوستان پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری برای احساس تنهایی عاطفی و حمایت ادراک‌شده از جانب خانواده پیش‌بینی‌کننده

نتایج به دست آمده از آزمون تحلیل رگرسیون نشان داد که خرده‌مقیاس‌های حمایت اجتماعی ادراک‌شده به ترتیب ۶۵/۸ و ۵۶ درصد از واریانس احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی کل را در درون‌گرایان و برون‌گرایان توجیه می‌نماید. خرده‌مقیاس‌های حمایت ادراک‌شده از خانواده و از دوستان پیش‌بین معنادار تنهایی اجتماعی - عاطفی کل در درون‌گرایان بود اما در مورد برون‌گرایان خرده‌مقیاس‌های حمایت ادراک‌شده از خانواده و از اشخاص مهم پیش‌بین معنادار تنهایی اجتماعی - عاطفی آنها بودند. پیش‌بین‌های تنهایی عاطفی در درون‌گرایان و برون‌گرایان متفاوت بود به گونه‌ای که در افراد درون‌گرا حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان و در افراد برون‌گرا حمایت اجتماعی ادراک‌شده از افراد مهم سهم معناداری در تنهایی عاطفی آنها داشتند. پیش‌بین‌های تنهایی اجتماعی و خانوادگی دو گروه تفاوتی نداشتند و حمایت اجتماعی ادراک‌شده از دوستان و از خانواده به ترتیب پیش‌بین‌های معنادار احساس تنهایی اجتماعی و خانوادگی بودند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی در شخصیت‌های برون‌گرا و درون‌گرا با توجه به نقش انواع حمایت اجتماعی ادراک‌شده بود. نتایج نشان داد که بین حمایت اجتماعی ادراک‌شده و احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی در میان درون‌گرایان و برون‌گرایان تفاوت معناداری وجود دارد و مقایسه میانگین‌ها حاکی از آن بود که میزان حمایت اجتماعی ادراک‌شده در بین برون‌گرایان بیشتر و احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی نیز در میان درون‌گرایان به میزان بیشتری وجود دارد. این نتایج در زمینه حمایت اجتماعی ادراک‌شده همسو با یافته‌های سوایکت و همکاران^۱ [۳۲]، کورکرویز و همکاران [۱۷] و اونیشی، اوکانو و یوگیو^۲ [۱۹] است. در توجیه نتایج به دست آمده می‌توان اینگونه استنباط کرد که افراد برون‌گرا بر خلاف افراد درون‌گرا به دلیل شبکه ارتباطی گسترده‌تر و همچنین تعاملات وسیع‌تر در دایره روابط انسانی، هنگام روبرو شدن با مسائل و مشکلات مختلف، با سهولت بیشتری به گفتگو با دیگران می‌پردازند و هیجان‌های خود را به آسانی بروز می‌دهند. از این جهت که احساسات و عواطف دیگران را برمی‌انگیزند می‌تواند منجر به دریافت و ادراک حمایت‌های بیشتری از جانب آنها شود. در تعاملات اجتماعی برون‌گرایان نسبت به

³ Stoeckli

⁴ Kelly

⁵ Ledbetter & Schrodt

⁶ Gudykunst & Nishida

¹ Swickert, Rosentreter, Hittner, Mushrush

² Onyishi, Okongwu & Ugwu

از دورنگرایان و بروننگرایان) که در برقراری ارتباط مناسب با خانواده خود دچار مشکل هستند، به تدریج حمایت دریافتی و ادراکی از جانب آنها را از دست می‌دهند و بدیهی است که عدم ادراک حمایت از جانب خانواده به تدریج منجر به منزوی شدن و دوری از خانواده و در نهایت احساس تنهایی خانوادگی می‌شود. به طور کلی با توجه به نتایج بدست آمده در پژوهش حاضر می‌توان گفت که ارتباطات بین‌فردی و تجارب مختلف هیجانی در افراد مختلف چه برونگرا و چه درونگرا می‌تواند بر حمایت اجتماعی ادراک شده و متعاقباً احساس تنهایی آنها تاثیر بسزایی بگذارد. نکته حائز اهمیت آن است که هر دو گروه افراد برونگرا و درونگرا احساس تنهایی را تجربه می‌کنند اما نوع و شدت آن با همدیگر تفاوت دارد. داشتن حمایت اجتماعی از جانب دیگران به نوعی به نیاز افراد به داشتن روابط با دیگران پاسخ می‌دهد. احساس تعلق به دیگران و تعامل اجتماعی با دوستان و روابط گرم و نزدیک و محبت آمیز با هم‌نوعان همگی در فطرت انسان‌ها نهادینه شده است. هرچه افراد بیشتر تعامل کنند و بیشتر با هم باشند، به احتمال بیشتری روابط دوستی برقرار کرده و در ادامه حمایت اجتماعی بیشتری را نیز به سبب پیوندهای اجتماعی تشکیل شده دریافت می‌کنند [۴۶]. با توجه به نتایج بدست آمده در پژوهش حاضر آنچه مشخص است اشاره به این موضوع است که حمایت نشدن چه از جانب خانواده چه از جانب دوستان و چه از جانب افراد و اشخاص مهم احساس تنهایی را هم در افراد برونگرا و هم در افراد درونگرا رقم می‌زند اما آنچه لازم به توضیح است این است که میزان آسیب پذیری ناشی از عدم دریافت حمایت اجتماعی در افراد درونگرا و ایجاد احساس تنهایی در این افراد به واسطه نوع تعاملاتشان بیشتر است چرا که حمایت اجتماعی به مثابه یک ضربه گیر و سپری مقاوم در مقابل تنش‌های ذهنی به ویژه احساس تنهایی عمل می‌کند.

با توجه به نقش حمایت اجتماعی ادراک شده در احساس تنهایی دروننگرایان و بروننگرایان پیشنهاد می‌شود مهارت‌های اجتماعی صحیح به این افراد آموزش داده شود تا بتوانند به راحتی علاقه خود را به اشخاص دیگر ابراز کرده و خودارجاعی‌های کمتری داشته باشند، همچنین بتوانند به شیوه‌ای قابل قبول تعامل داشته و ابراز وجود نمایند. از دیگر پیشنهادات این است که پژوهش‌های دیگر به بررسی میزان پذیرش اجتماعی همچنین میزان تنظیم هیجانات این افراد در ارتباط با دیگران بپردازند تا میزان رضایت آنها از ارتباط با چنین افرادی مشخص گردد.

احساس تنهایی خانوادگی می‌باشد. نتایج به دست آمده در میان بروننگرایان حاکی از آن است که حمایت اجتماعی ادراک شده از جانب اشخاص مهم پیش‌بینی‌کننده احساس تنهایی عاطفی، حمایت ادراک شده از جانب دوستان پیش‌بینی‌کننده معنی‌داری برای احساس تنهایی اجتماعی و حمایت ادراک شده از جانب خانواده نیز پیش‌بین احساس تنهایی خانوادگی می‌باشد. این نتایج همسو با یافته‌های پاموکیو و میدان^۱ [۳۹]، تیکاینن و هیکاینن^۲ [۴۰]، تاکورا و ساکی هارا^۳ [۴۱]، کلانتری و حسینی زاده آرانی [۴۲]، رحیم زاده، بیات و اناری [۴۳]، سلیمی، جوکار و نیک‌پور [۴۴] و یتر و همکاران^۴ [۴۵] می‌باشد. در تبیین این یافته‌ها می‌توان گفت شخصیت‌های درونگرا کاملاً از تعاملات اجتماعی دوری نمی‌کنند بلکه با محدود نگه داشتن دامنه تعاملات اجتماعی به دنبال مدیریت میزان انگیزختگی و تحریک دریافتی از محیط هستند. از این‌رو به نظر می‌رسد انتظار دریافت حمایت از جانب دوستان نزدیک و صمیمی اهمیت بیشتری برای آنها داشته و فقدان یا کمبود آن منجر به احساس تنهایی عاطفی و همچنین احساس تنهایی اجتماعی می‌شود. در مقابل افراد برونگرا به علت تعاملات بیشتر، نوع و منابع دریافت حمایت اجتماعی متعدد و متفاوتی نسبت به دروننگرایان دارند. یکی از منابع تامین‌کننده نیازهای احساسی و عاطفی در میان بروننگرایان ارتباط با اشخاصی است که برای آنها در زندگی مهم تلقی می‌شوند و به نوعی به لحاظ احساسی و عاطفی از جانب آنها تامین می‌شوند، مادامی که این حمایت از جانب این اشخاص ادراک نگردد منجر به احساس تنهایی رمانتیک و عاطفی می‌شود. این احساس ناخوشایند در نتیجه کاستی در شبکه روابط اجتماعی فرد به صورت کمی و کیفی و عدم دسترسی به روابط نزدیک و مطلوب با دیگران و خانواده به وجود می‌آید و بیشتر ناشی از این ادراکات است که روابط اجتماعی موجود فرد، برخی از انتظارات او را برآورده نمی‌کنند [۲۲]. همچنین در بروننگرایان به سبب داشتن شبکه‌های اجتماعی و تعاملات گسترده، روابط با دوستانشان در سطح بالایی قرار دارد به طوری که ادراک نشدن حمایت از جانب این دوستان منجر به احساس تنهایی اجتماعی می‌شود و فرد خود را در اجتماع تنها حس می‌کند. همچنین می‌توان گفت افراد مختلف (اعم

¹ Pamukçu & Meydan

² Tikainen & Heikkinen

³ Takakura & Sakihara

⁴ Utz, Swenson, Caserta, Lund & deVries

- 10- Ward, C. C., & Tracey, T. J. G. (2004). Relation of Shyness with Aspects of Online Relationship Involvement. *Journal of Social and Personal Relationship*. Vol.: 21 pp.611-623.
- 11- Seidman, G.(2013). Self-presentation and belonging on Facebook: How personality influences social media use and motivations. *Personality and Individual Differences*. Vol.: 54. pp. 402-407.
- ۱۲- کی نیا، مهدی.(۱۳۸۸). روانشناسی جنایی. تهران: نشر رشد.
- 13-Moynihan, L. M., & Peterson, R. S. (2001). A contingent configuration approach to understanding the role of personality in organizational groups. *Research in Organizational Behavior*. Vol.: 23. pp. 327-378.
- ۱۴- قاسمی پور، مریم و جهانبخش گنجه، سحر.(۱۳۸۹). رابطه حمایت اجتماعی و سلامت روان در دانشجویان شهرستان خرم‌آباد (درسال ۱۳۸۸). فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان، سال ۱۲، شماره ۱ صص ۶۴-۵۷.
- ۱۵- بخشی‌پور رودسری، عباس؛ پیروی، حمید و عابدیان، احمد.(۱۳۸۴). بررسی رابطه میان رضایت از زندگی و حمایت اجتماعی با سلامت روان در دانشجویان. فصلنامه اصول بهداشت روانی، سال ۷، شماره ۲، صص ۱۵۲-۱۴۵.
- 16- Gulact, F. (2010).The effect of perceived social support on subjective well-being. *Procedia-social and behavioral sciences*. Vol: 2. pp. 44- 49.
- 17- Cukrowicz, K. C., Franzese, A. T., Thorp, S.R., Cheavens, J. S., & Lynch, T.R. (2008). Personality traits and perceived social support among depressed older adults. *Aging Mental Health*. Vol: 12 pp. 662-669.
- 18- Pentina, I., & Zhang, L. (2016). Effects of social support and personality on emotional disclosure on Facebook and in real life, *Behaviour & Information Technology*. Vol:35, pp.1-9.
- 19- Onyishi, I. E., Okongwu, O. E., & Ugwu, F. O. (2012). Personality and social support as predictors of life satisfaction of Nigerian prisons officers. *European Scientific Journal*. Vol: 8. pp. 110-125.
- 20- Theeke, L. A. (2009). Predictors of loneliness in U. S. adults over age sixty-five. *Archives of Psychiatric Nursing*. Vol: 23. pp. 387-396.
- 21- Schmaker, J. F., Shea, J. D., Monfries, M. M., & Groth- Marnat, G. (1993). Loneliness and life satisfactin in Japan and Australia. *The Journal of Psychology*, Vol: 12. pp. 65-71.

از محدودیت های پژوهش حاضر محدودیت نمونه پژوهش به دانشجویان بود که قابلیت تعمیم یافته‌ها را محدود می‌کند. امید است پژوهش‌های آتی به بررسی این موضوع در قشرهای مختلف جامعه بپردازند. محدودیت دیگر در زمینه تعمیم یافته‌ها به دلیل استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس می‌باشد.

منابع

- ۱- فتحی آشتیانی، علی و داستانی، محبوبه. (۱۳۹۲). آزمون‌های روانشناختی: ارزشیابی شخصیت و سلامت. تهران: نشر بعثت.
- ۲- فیست، جس و فیست، گریگوری جی. (۱۳۹۳). نظریه‌های شخصیت. ترجمه یحیی سیدمحمدی. تهران: نشر روان.
- ۳- خرمائی، فرهاد و فرمانی، اعظم. (۱۳۹۳). بررسی نقش پنج عامل بزرگ شخصیت در پیش بینی صبر و مؤلفه‌های آن در دانشجویان. روانشناسی بالینی و شخصیت، سال ۲۱، شماره ۱۱، صص ۲۴-۱۱.
- ۴- قاصدی مرکیه، سالومه؛ طالع پسند، سیاوش و رحیمیان بوگر، اسحاق. (۱۳۹۴). نقش عوامل شخصیتی و انگیزشی در استفاده از فیسبوک. روانشناسی بالینی و شخصیت، سال ۱۳، شماره ۲، صص ۱۱۴-۱۰۵.
- ۵- سالاری، هادی و بصیری مقدم، کوکب.(۱۳۸۴). بررسی ارتباط بین تیپ شخصیت و نستهوی در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی گناباد پاییز سال ۱۳۸۲. فصلنامه دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، سال ۱۲، شماره ۲، صص ۴۷ - ۴۲.
- ۶- عبدلی، بهروز. (۱۳۷۳). بررسی ویژگی‌های شخصیتی دانشجویان ورزشکار نخبه. پایان نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- ۷- راس، آلن. (۱۳۸۲). روانشناسی شخصیت (نظریه‌ها و فرآیندها). ترجمه سیاوش جمالفرد، تهران: نشر روان.
- 8-Khalil, R. (2016). Influence of extroversion and introversion on decision making ability. *International Journal of Research in Medical Sciences*. vol:4. pp. 1534-1538.
- ۹- اسدی، حسن؛ باقرزاده، فضل‌الله و سیدعلیزاده زحمتکش، سیدمحمدباقر. (۱۳۸۲). درونگرایی و برونگرایی و ارتباط آن با تنیدگی شغلی در معلمان ورزش منطقه ۱۰ آموزش و پرورش تهران. فصلنامه حرکت، سال ۱۶، شماره ۱، صص ۱۷۷-۱۵۹.

- 33- Stoeckli, G. (2010). The role of individual and social factors in Classroom Loneliness .The journal of educational research, vol: 103. pp. 28-39.
- 34- Kelly, L., Keaten, J., Finch, C., Duarte, I., Hoffman, P., & Michels, M. (2002). Family Communication Patterns and the Development of Reticence. Communication Education. Vol: 51. pp. 202-209.
- 35- Ledbetter, A. M., & Schrodt, P. (2008). Family Communication Patterns and Cognitive Processing: Conversation and Conformity Orientations as Predictors of Informational Reception Apprehension. Communication Studies. Vol: 59. pp. 388-401.
- 36- Gudykunst, W.B., & Nishida, T. (2001). Anxiety, uncertainty, and perceived effectiveness of communication across relationships and cultures. International Journal of Intercultural Relations. vol: 25. pp. 55-71.
- ۳۷- رحیمی، داود؛ طالبیان، محمد حسن؛ روح الهی، حسین و نقدی نسب، لیلیا. (۱۳۹۱). ویژگی‌های شخصیتی با بهزیستی روانشناختی در دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز. سومین همایش ملی مشاوره، خمینی شهر، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمینی شهر.
- ۳۸- ذبیحی‌دان، سحر. (۱۳۸۹). رابطه‌ی الگوهای ارتباطی خانواده و احساس تنهایی با واسطه‌گری خود نقدی و خود خاموشی. پایان نامه کارشناسی ارشد، شیراز: دانشگاه شیراز.
- 39- Pamukçu, B., & Meydan, B. (2010). The role of empathic tendency and perceived social support in predicting loneliness levels of college students. Social and Behavioral Sciences. vol: 5. pp. 905-909.
- 40- Tikainen, P., & Heikkinen, R.L. (2005). Association between loneliness, depressive symptom and perceived togetherness in older people. Aging Mental Health. Vol: 9. pp. 526-534.
- 41- Takakura, M. & Sakihara, S. (2001). Psychological correlates of depressive symptoms among Japanese high school. Journal of adolescent health. Vol: 28. pp. 82-89.
- ۴۲- کلاتری، عبدالحسین و حسینی زاده آرانی، سید سعید. (۱۳۹۴). دین، سلامت روان و احساس تنهایی بررسی نسبت میان میزان دینداری و سلامت روان با احساس تنهایی (مورد مطالعه: شهروندان تهرانی). فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۶، شماره ۴، صص ۴۴-۲۵.
- 22- Routasalo, P. E., Savikko, N., Tilvis, R. S., Strandberg, T. E., & Pitkala, K. H. (2006). Social contacts and Their Relationship to Loneliness among people – A population- Based study. Gerontology. Vol: 52. pp. 181-187.
- 23- Merz, E.M., Jak, S., 2013. The long reach of childhood. Childhood experiences influence close relationships and loneliness across life. Advances in Life Course Research. Vol: 18. pp. 212-222.
- ۲۴- بیرامی، منصور؛ موحدی، یزدان و موحدی، معصومه. (۱۳۹۳). ارتباط حمایت اجتماعی ادراک شده و احساس تنهایی اجتماعی - عاطفی با اعتیاد به اینترنت در جامعه دانشجویی. دوفصلنامه شناخت اجتماعی، سال ۳، شماره ۶، صص ۱۲۱-۱۰۹.
- 25- Kapıkıran, S. (2013). Loneliness and life satisfaction in Turkish early adolescents: the mediating role of self esteem and social support. Social Indicators Research. Vol: 111. pp. 617-632.
- 26- Bandura, A. (2002). Growing primacy of human agency in adaptation and change in the electronic era. European Psychologist. Vol: 7. pp. 2-16.
- 27- Zhang, Y. (2015). Personality, social support, and loneliness among centenarians: a comparison between self- and proxy reports. (Mo). Iowa State University.
- 28- Eysenck, H.J., Eysenck, S. B. G. (1975). Manual of the Eysenck Personality Questionnaire (adult and junior). London. Hodder, Stoughton, editors.
- ۲۹- کاویانی، حسین؛ پورناصح، مهرانگیز و موسوی، اشرف السادات. (۱۳۸۴). هنجاریابی و اعتبارسنجی فرم تجدید نظر شده پرسش‌نامه شخصیتی آیزنگ در جمعیت ایرانی. فصلنامه اندیشه و رفتار، سال ۱۱، شماره ۳، صص ۳۱۱-۳۰۴.
- ۳۰- شکری، امید؛ فراهانی، محمد تقی؛ کرمی نوری، رضا؛ و مرادی، علیرضا. (۱۳۹۱). حمایت اجتماعی ادراک شده و تنیدگی تحصیلی: نقش تفاوت‌های جنسی و فرهنگی. فصلنامه روانشناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، سال ۹، شماره ۳۴، صص ۱۵۶-۱۴۳.
- ۳۱- جوکار، بهرام و سلیمی، عظیمه. (۱۳۹۰). ویژگی‌های روانسنجی فرم کوتاه مقیاس احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی بزرگسالان. مجله علوم رفتاری، سال ۵، شماره ۴، صص ۳۱۷-۳۱۱.
- 32- Swickert, R. J., Rosentreter, C. J., Hittner, J. B., & Mushrush J. E. (2002). Extraversion, social support processes, and stress. Personality and Individual Differences vol: 32. pp. 877-891.

۴۳- رحیم زاده، سوسن؛ بیات، مریم و اناری، آسیه. (۱۳۸۸). احساس تنهایی و خوداثربخشی اجتماعی در نوجوانان. روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی، سال ۶، شماره ۲۲، صص ۹۶ - ۸۷.

۴۴- سلیمی، عظیمه؛ جوکار، بهرام و نیک پور، روشنک. (۱۳۸۸). ارتباطات اینترنتی در زندگی: بررسی نقش ادراک حمایت اجتماعی و احساس تنهایی در استفاده از اینترنت. فصلنامه مطالعات روانشناختی، سال ۵، شماره ۳، صص ۱۰۲ - ۸۱.

45- Utz, R. L., Swenson, K.L., Caserta, M., Lund, D., & deVries, B. (2014). Feeling lonely versus being alone: loneliness and social support among recently bereaved persons. *The Journal of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*. Vol: 69. pp. 85-94.

۴۶- ربو. (۱۳۹۴). انگیزش و هیجان. ترجمه یحیی سیدمحمدی، تهران: نشر ویرایش.

